

ધોરણ : ૬ સામાજિક વિજાન

પાઠ : ૧૭ જીવનનિર્વાહ

સ્વાચ્છાય

સ્વાધ્યાય

પ્રશ્ન : 1 ખાલી જગ્યા પૂરો.

- (1) ગામડામાં મોટે ભાગે સૌ ઘેતી કામ સાથે જોડાયેલ હોય છે.
- (2) ઔદ્યોગિક રોજગારી શહેર માં વધુ મળી રહે છે.

પ્રશ્ન : 2 નીચેના આપેલ પ્રશ્નોના વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ઉત્તર આપો.

- (1) ગામડામાં લોકો નીચે પૈકી કયું કામ વધારે કરતાં જોવા મળે છે ?
- (A) સરકારી નોકરી
- (B) ખેતી**
- (C) ઉદ્યોગ
- (D) બધું જ સાચું

- (2) શહેરમાં રોજગારી મેળવવા માટે લોકો ક્યાંથી આવે છે ?
- (A) પાસેના ગામથી
- (B) અન્ય રાજ્યથી
- (C) અન્ય શહેરથી
- (D) બધું જ સાચું**

પ્રશ્ન : ૩ એક-બે વાક્યોમાં ઉત્તર આપો.

- (1) ઘેતી કે ઘેતમજૂરી કરતાં લોકો મોટે ભાગે ક્યાં જોવા
મળે છે ?
- ❖ ઘેતી કે ઘેતમજૂરી કરતા લોકો મુખ્યત્વે ગામડાંમાં
જોવા મળે છે.

(2) રોડ ઉપર કયા કયા રોજગાર કરતાં વ્યક્તિ જોવા મળે છે ?

❖ શહેરમાં રોડ ઉપર લારી કે દુકાન પર શાકભાજુ વેચનાર,
સાઇકલનાં પંક્યર અને તેની મરમત કરનાર, બૂટપોલિશ કરનાર,
સોડા-શરબત વેચનાર, કરિયાણું વેચનાર, હેરકટિંગ કરનાર,
ગાડીઓના કાચ સાફ કરનાર, સાઇકલ પર સફાઈનાં સાધનો
વેચનાર, પીવાનું પાણી વેચનાર વગેરે રોજગાર કરતી વ્યક્તિઓ
જોવા મળે છે.

(3) કેવી વ્યક્તિને રોજગારી મેળવવામાં સરળતા રહે છે ?

❖ શિક્ષિત અને વિવિધ પ્રકારનું ક્રૌશલ્ય ધરાવતી વ્યક્તિને રોજગારી મેળવવામાં સરળતા રહે છે.

પ્રશ્ન : 4 ટ્રેક નોંધ લખો.

(1) ગ્રામીણ જીવનનિર્વાહ

❖ (1) ગામડાંની મોટી સંખ્યાના લોકો ખેતી, ખેત-મજૂરી અને પશુપાલન કરીને જીવનનિર્વાહ કરે છે. (2) ઘણા લોકો દરજુકામ, સુથારીકામ, લુહારીકામ, સોનીકામ, ધોબીકામ, માટલાં અને હેંટો બનાવવાનું કામ, રિપેરિંગ કામ, માછલાં પકડવાનું કામ વગેરે વ્યવસાયો કરીને ગુજરાન ચલાવે છે. (3) ગામડાંમાં કેટલાક લોકો કરિયાણાની, શાકભાજની, કાપડની, કપડાંની, ચા-નાસ્તાની, ખાતર અને બિયારણોના વેચાણની વગેરે દુકાનો ધરાવે છે.

❖ (4) ગામડાંમાં કેટલાક ઘેતમજૂરો મજૂરી ન મળે ત્યારે નઈમાંથી રેતી અને ખાણમાંથી પશ્ચારો ઉપાડવાનું કામ કરીને જીવનનિર્વાહ કરે છે. (5) ગામડાંની કેટલીક વ્યક્તિઓ શહેરમાં જઈ બાંધકામ-મજૂર તરીકે તેમજ ટ્રક-ડ્રાઇવર તરીકે નોકરી કરે છે. (6) ગામડાંના કેટલાક લોકો નિયમિત રીતે ગામડાંમાંથી ફૂધ, શાકભાજુ કે અન્ય સામગ્રી શહેરોમાં લઈ જઈને તેનું વેચાણ કરીને જીવનનિર્વાહ કરે છે.

(2) શહેરી જીવનનિર્વાહ

❖ (1) શહેરમાં મોટી સંખ્યામાં લોકો રસ્તાઓ પર કામ કરીને તેમજ ફરિયાઓ તરીકે કામ કરીને જીવનનિર્વાહ કરે છે. (2) શહેરના બજારમાં દુકાનોની અનેક લાઇનો હોય છે. તેમાં દુકાનદારો, સેલ્સમેનો અને અન્ય કર્મચારીઓ કામ કરીને ગુજરાન ચલાવે છે. (3) શહેરમાં હજારો વ્યક્તિઓ ધૂટક મજૂર તરીકે કામ કરીને ગુજરાન ચલાવે છે. (4) શહેરમાં ઘણા લોકો ફક્તરીઓમાં કામ કરીને ગુજરાન ચલાવે છે. (5) શહેરમાં ઘણા શિક્ષિત લોકો શાળા-કોલેજોમાં શિક્ષણ આપવાનો વ્યવસાય કરે છે. તેમજ નાની-મોટી ઓફિસોમાં વિવિધ પ્રકારના વ્યવસાયો કરીને જીવનનિર્વાહ કરે છે.

(3) શહેરમાં છૂટક વેપારી

❖(1) શહેરમાં હજારો લોકો છૂટક મજૂર તરીકે કામ કરે છે. દા. ત., 'કડિયાનાકા' પર મજૂરો પોતાનાં ઓજારો સાથે બેસે છે. કોન્ટ્રાક્ટરો અહીં આવીને તેમને કામ પર લઈ જાય છે. (2) શહેરમાં ઘણા લોકો છૂટક મજૂરો તરીકે ફેક્ટરીઓમાં કામ કરીને રોજગારી મેળવે છે. (3) શહેરમાં અનેક લોકો ખાનપાનની અનેક પ્રકારની વસ્તુઓ બનાવવાનું મજૂરીકામ કરીને રોજગારી મેળવે છે. દા.ત., ચોકલેટ, આઇસક્રીમ, સ્વીટ્સ, ફરસાણા વગેરે બનાવવાં.

(4) શહેરમાં ઘણી વ્યક્તિઓ પોતાના વ્યવસાયો કરીને સ્વરોજગારી મેળવે છ. એ. ટી., ભાડું લઈને રિક્ષા અને મોટરકાર ચલાવવી, દરજીકામ કરવું, બૂટપોલિશ કરવી, સાઇકલનાં પંક્સર અને તેની મરમત કરવાં વગેરે.

(4) પશુપાલન અને ઘેતમજૂરી

❖ ગામડાંમાં ઓછી જમીન ધરાવતા નાના ઘેડૂતો ઘેતીની સાથે પશુપાલનનો વ્યવસાય કરીને જીવનનિર્વાહ કરે છે. નાના ઘેડૂતો ગાય અને લેંસ જેવાં દુધાળા પશુઓ પાળે છે. તેઓ એ પશુઓનું દુધ ગામની દુધ સહકારી મંડળીમાં આપે છે. દુધના વેચાણમાંથી મળતી આવકમાંથી તેઓ બિનઘેતીના ચારેક મહિના સુધી જીવન જીવી શકે છે.

- ❖ આપણા દેશનાં ગ્રામીણ કુટુંબોમાં લગભગ 40% કુટુંબો ખેતમજુરો છે. તેઓ જમીનવિહોણા છે. તેથી તેઓ ખેતમજુરો તરીકે મોટા ખેડૂતોનાં ખેતરોમાં વાવણી, નિંદામણ, લણાણી, કાપણી જેવાં મજુરીનાં કામો કરે છે. કેટલાક ખેતમજુરો કપાસમાંથી રૂ કાઢવાનું કામ પણ કરે છે. ખેતમજૂરોને વર્ષના અમૃક મહિનાઓ દરમિયાન ૪ ખેતરોમાં કામ મળે છે. બાકીના સમયમાં તેઓને બેકાર બેસી રહેવું પડે છે. આ કારણથી તેમને તેમનું ગુજરાન ચલાવવામાં મુશ્કેલી પડે છે. કેટલાક ખેતમજૂરો કામની શોધમાં સ્થળાંતર કરે છે.

પ્રશ્ન : 5 જોડકાં જોડો.

અ

- (1) એતમજૂરી
- (2) કૌશલ્ય આધારે કામ
- (3) ઓધોગિક રોજગારી

બુ

- (1) કાયમી કામ મળી રહે છે.
- (2) એક કરતાં વધુ રીતે કમાઈ શકાય છે.
- (3) બારેમાસ કામ ન પણ મળે.

Thanks

For watching